

TOIVO T. KAILA

SOTAANSYLLISEMME
SÄÄTYTALOSSA

PORVOO * HELSINKI
WERNER SÖDERSTRÖM OSAKEYHTIÖ

WERNER SÖDERSTRÖM OSAKEYHTIÖN
KIRJAPAINOSSA PORVOOSSA
1946

SYYTEKOHDAT 4—7: RAUHAN ESTÄMINEN.

Syytekohtissa 4—7 puhutaan toiminnasta, joka ratkaisevalla tavalla esti rauhan aikaansaamista sodan aikana.

— Poliittinen johto oli:

4) pääministeri Rangellin hallituksen aikana suhtautunut kielteisesti Yhdysvaltain elokuussa ja lokakuussa 1941 tarjoihin mahdollisuuksiin kosketuksen aikaansaamiseksi Neuvostoliiton kanssa ja muutoinkin torjunut tai jättänyt hyväksyen käyttämättä aloitteet rauhan aikaansaamiseksi.

Tämän kohdan mukaan syytettiin rikollisesta, ratkaisevasta toiminnasta ja laiminlyönneistä Rytiä, Rangellia ja Kukkosta, kunnes oikeuskansleri 20. 12. 1945 ulotti tämänkin syytekohdan Tanneriin.

Edelleen poliittinen johto oli:

5) pääministeri Linkomiehen hallituksen aikana kytke-mällä Yhdysvaltojen 20. 3. 1943 tekemän, rauhan aikaan-saamista Neuvostoliiton kanssa tarkoittavan välitystarjouk-sen Saksalle tapahtuneeseen tiedoitukseen, saattanut tarjouk-sen sellaiseen tilaan, ettei se voinut johtaa tarkoitettuun tulokseen, sekä muutoinkin jatkuvasti laiminlyönyt käyttää mahdollisuuksia rauhan aikaansaamiseen.

Tästä kaikesta syytettiin Rytiä, Linkomiestä, Ramsayta, Tanneria ja Reinikkaa.

Kohtia 4) ja 5) käsittelemme tuonnempana eri luvussa, liittyen oikeuskanslerin istunnossa 11. 12. 1945 esittämään muistioon eräistä rauhanaloitteista vuosina 1941—1943.

Tämän jälkeen poliittinen johto oli:

6) kevättälvella 1944, käytäessä rauhanneuvotteluja Neu-

vostoliiton kanssa, jättänyt antamatta neuvottelijoille asianmukaisia valtuuksia soveltuvien vastaehdotusten tekemiseen ja muutoinkin passiivisella menettelyllään aiheuttanut neuvottelujen katkeamisen.

Tästä, samoin kuin edellisestä kohdasta, syytettiin Rytiä, Linkomiestä, Ramsayta, Tanneria ja Reinikkaa.

Kun Yhdysvallat edellisessä kohdassa mainittujen aloitteiden jälkeen 31. 1. 1944 ulkoasiainministeriöllemme antamassaan muistiossa jälleen puuttuivat asioiden kulkuun, tapahtui se tällä kertaa vakavana varoituksena olla jatkamatta sotaa Yhdysvaltojen liittolaista vastaan. Valtioneuvos Paasikiven käytyä Tukholmassa saadakseen rauhankosketuksen Suomen hallitus sai 19. 2. 1944 Neuvostoliiton rauhanehdot: 1) Suomen on välittömästi katkaistava suhteet Saksaan ja internoitava maassa olevat saksalaiset joukot, 2) peräytettävä omat joukkonsa 1940 vuoden rajan taa, ja 3) palautettava sotavangit ja internoidut venäläiset. — Vastanaiden perusehtojen ennakkohyväksymisen jälkeen neuvoteltaisiin 4) demobilisoinnista, 5) sotakorvauksesta ja 6) Petamon kysymyksestä.

Selvityksen saamiseksi J. K. Paasikivi ja Carl Enckell kävivät tulilinjojen yli lentokoneella Moskovassa maaliskuun lopulla 1944. Neuvottelut tapahtuivat Kremlissä Molotovin ja Dekanosovin kanssa. Oikeusjutun myöhäisessä vaiheessa, tammikuun 23 p:nä 1946, oikeuskansleri esitti näiden neuvottelujen mielenkiintoiset, suomalaisten sihteerin Georg Enckellin pitämät pöytäkirjat. — Olisi hyvin houkuttelevaa tähän jäljentää nämä aikanaan erittäin salaisiksi merkityt asiakirjat; kun ne kuitenkin käsittävät yhteensä 35 isokokoista konekirjoitussivua ja lisäksi sisältävät eräitä toistoja, täytyy tässä rajoittua laajahkoon lyhennelmään.

Ensimmäinen kokous pidettiin maaliskuun 27 p:nä 1944 kello 16 —18.45.

Molotov: Ovatko Suomen edustajat saapuneet tänne saa-

dakseen vain tulkinnan (»interprétation»), vai onko teillä kenties valtuudet tehdä lopullisia sopimuksia kanssamme?

Paasikivi: Valtuutemme käsittävät ensiksikin välirauhan-ehtojen tulkinnan ja toiseksi omien näkökohtiemme esittämisen välirauhan tai lopullisen rauhan suhteen. Sitä vastoin emme ole valtuutettuja tekemään mitään sopimuksia.

Molotov: Neuvostoliitto on ehdottanut välirauhaa, mutta jos Suomen hallitus mieluummin haluaa rauhaa, niin Neuvostoliitto on valmis keskustelemaan rauhanehdoista.

Molotov: Onko Suomi valmis katkaisemaan sotilaalliset, poliittiset ja taloudelliset suhteet Saksaan vai ei? Tämä on pääkysymys.

Enckell: Mielestäni olisi välttämätöntä heti ryhtyä neuvotteluihin Saksan kanssa nähdäksemme, suostuuko Saksa vapaaehtoisesti vetämään pois joukkonsa »Suomesta.

Molotov: Nämä joukot on internoitava. Päämäärämme on, että nämä saksalaiset joukot eliminoidaan sodasta.

Paasikivi: Tätä kysymystä on mielestäni käsiteltävä käytännöllisesti. Mitä tulee internoimiseen suomalaisten joukkojen toimesta, on meillä tuskin mahdollisuuksia siihen, ja jos neuvostojoukot tulisivat avuksi, niin tämä vain vaikeuttaisi tilannetta.

Molotov: Te haluatte tarjota saksalaisille tilaisuuden viedä joukkonsa pois Suomesta, mutta siihen Neuvostoliitto ei voi suostua. Suomen täytyy tehdä ratkaisunsa.

Paasikivi: En tiedä edes, miten paljon joukkoja Saksalla on Pohjois Suomessa.

Molotov: (hymyillen): Voin ilmoittaa teille, että siellä on niitä seitsemän divisioonaa. (Ilmoittaa toisessa kokouksessa kartan mukaan, että niitä on Litsan lohkolla kolme divisioonaa, Kantalahden suunnalla yksi armeijakunta ei kaksi divisioonaa, ja Uhtuan suunnalla myös yksi armeijakunta eli kaksi divisioonaa.)

Paasikivi: Jos muista kysymyksistä pääsemme sopimuk-

seen, ei 1. kohta, kuten sanoin, saa olla esteenä sopimuksen voimaanpanemiseen, vaan oman mieskohtaisen mielipiteeni mukaan olisin valmis, jos on välttämätöntä, vaikka sotatoimilla läpiviemään sen.

Molotov: Onko herra Enckell samaa mieltä kuin herra Paasikivi?

Enckell: Niin, kyllä tämä on periaatteessa mahdollista.

Molotov: Voimme nyt siirtyä seuraavaan kohtaan.

Paasikivi: Tärkein ja Suomelle vaikein asia on kysymys v:n 1940 rajoista. Moskovan rauhan raja on meille erittäin raskas. Madame Kollontay sanoi minulle saaneensa teiltä Hanka koskevan sähkeen. Toistan vielä, että luovutettu osa Karjalasta kuuluu elimellisesti Suomeen, eikä kansamme käsitä, että tämä raja olisi lopullinen. Myös strategiselta kannalta voidaan raja siirtää. Saksalaisia joukkoja koskeva kohta on ohimenevää laatua, rajakysymys taas elintärkeä meille.

Molotov: Niin kauan kuin välillämme ei ollut sotaa, olisi tämä rajakysymys ollut sopimustietä järjestettävissä. Kahden sodan jälkeen emme voi keskustella muusta kuin 1940 vuoden rajasta, joka on meidän minimivaatimuksemme. Moskovan rajan suhteen emme voi tehdä mitään myönnytyksiä.

Paasikivi: Karjala ja varsinkin sen pohjoinen osa on Suomelle elintärkeä kysymys. Tämä alue on elimellisesti yhdistetty muuhun Suomeen. Koko historiallisena aikakautena se on ollut suomalaisten asuttama, ja taloudellisessa suhteessa se on maamme tärkeimpiä osia.

Enckell: Pyytäisin tässä yhteydessä saada lausua muutamia sanoja tunneseikoista. Tunnesyyt ovat Suomen kannalta miltei ratkaisevat. Suomen kansa ei voi hyväksyä Moskovan rauhan rajoja, jonka kautta esi-isäimme viljelemä maa on jaettu kahtia. Karjala voidaan riistää meiltä vain väkivalloin. Suomalaiset rakastavat jokaista maamme pienintä kaislaetta, olemme valmiit kuolemaan tämän aatteen puolesta.

Molotov: Tiedän, että herrat Paasikivi ja Enckell ovat kokeneita valtiomiehiä, ja sen vuoksi tahdon myös puhua kanssanne avoimesti. Ensiksikin: luuletteko tosiaan, että Suomi olisi itsenäinen, jos vanha Venäjä olisi olemassa? Minä tiedän, ettei se olisi, ja olette kai samaa mieltä. Suomi saa kiittää Neuvostoliittoa itsenäisyydestään. Tästä huolimatta Suomi on 25 vuoden aikana jo kolme kertaa ollut sodassa Neuvostoliittoa vastaan. Suomi on rikkonut Moskovan rauhansopimusta vastaan. Luuletteko, ettei tämä seikka vaikuta Venäjän kansan tunteisiin? Suomi on itsenäinen vain uuden Venäjän ansiosta.

Paasikivi: Suomi ei aloittanut 1939 vuoden sotaa.

Molotov: Suomi ei silloin tahtonut sopia kanssamme muutamista vähäpätöisistä kysymyksistä, joista Suomi vieläpä olisi saanut huomattavan kompensaation.

Paasikivi: V. 1939 olivat Neuvostoliiton ja Saksan suhteet hyvät, eikä Neuvostoliiton siis tarvinnut odottaa mitään hyökkäystä.

Molotov: Herra Paasikivi, tämä on kyllä totta, mutta meidän täytyy toimia pitkällä tähtäimellä. Kokemus on osoittanut, että pelkomme on toteutunut. Suomesta tuli Saksan liittolainen.

Paasikivi: Jos talvisotaa ei olisi ollut, ei Suomi milloinkaan olisi osallistunut sotaan, ellei kenties Neuvostoliiton liittolaisena Saksaa vastaan, jos Saksa olisi menetellyt meillä samalla tavalla kuin esimerkiksi Norjassa tai muissa maissa. — Mutta mitäpä näistä vanhoista asioista!

Molotov: Aivan niin, ei puhuta enää tunnesyistä.

Paasikivi: Entä Hanko?

Molotov: Hangon suhteen olisimme valmiit lyhentämään vuokrasopimusta 20–25 vuodeksi ja kenties supistamaan vuokra-alueita.

Paasikivi: Luulin, että vuokrasopimus voitaisiin kokonaan

purkaa. Alueen sijainti on sellainen, että se toisen maan hallussa aiheuttaa meille tavattoman paljon epäkohtia.

Molotov (hermostuu): Muistakaa, että Neuvostoliitto ei ollut hyökkäävä puoli vuonna 1941. Hanko on meille sotilaallisesti tärkeä.

Paasikivi: Minulla on edessäni luettelo sotatoimista tämän sodan alussa. Se osoittaa, että ensimmäiset sotatoimet suoritettiin Neuvostoliiton puolelta Suomea vastaan.

Molotov: Sen jälkeen kuin teillä oli saksalaisia divisiooneja maassa.

Paasikivi: Ne olivat läpimatkalla.

Paasikivi: Toivon sittenkin, että vuokrasopimus voidaan purkaa.

Molotov: Miks'ei voi lyhentää vuokra-aikaa?

Paasikivi: Syksyllä vuonna 1939 herra Stalin ja te itse olitte valmiit hyväksymään sen, että vain eräät Suomenlahden saaret luovutettaisiin. (Tässä kohtaa oikeuden pöytäkirjan suomennos on ilmeisen epätasällinen, joten olen sen oikaissut. T. T. K.)

Molotov: Harkitsemme vielä tätä asiaa.

Paasikivi (ottaa esille Viipurin läänin kartan): Ehdottaisin vaihtokauppaa. Pohjoisosa Karjalaa, Viipuri, Saimaan kanava ja Vuoksen teollisuusalue ovat meille elintärkeät, tällä alueella sijaitsevat tehtaat saavat raaka-aineensa Suomesta. Miks'ei voitaisi ajatella vaihtokauppaa tähänkin alueeseen nähden? Olisimme valmiit luovuttamaan teille Petsamon alueen.

Molotov: Petsamon asia muodostaa 6. kohdan, johon palaamme myöhemmin.

Paasikivi: Miks'ei nyt heti? Ottakaa Petsamo ja taistelkaa siellä saksalaisia vastaan. (Molotov ja Dekanosov nauravat.)

Molotov: Tämähän on uutta. Olette toisin sanoen valmiit luovuttamaan Petsamon joko meille tai Saksalle? Emme ole vielä tulleet siihen. (Korottaa äänensä ja sanoo kolme ker-

taa:) 1940 vuoden rajan suhteen emme voi tehdä teille mitään myönnytyksiä. Väliirahanehtomme eivät ole kovia. Moskovan rauhasta emme voi keskustella. Miks'ette suostuneet sopimukseen vuonna 1939?

Paasikivi: Suomen kansa on aika naivi. Se luotti vuonna 1939 sopimukseen ja asiakirjoihin.

Paasikivi: Katson, että voitte vaihtaa Petsamon Hankoa ja Pohjoiskarjalaa vastaan.

Molotov: Emme suostu siihen. Kolme sotaa 25 vuodessa on jo liikaa.

Enckell: Me olemme aina taistelleet ainoastaan vapautemme ja itsenäisyytemme puolesta, ja jos emme olisi taistelleet, niin olisitte varmaankin halveksineet meitä, sillä meillä on korkea käsitys teidän sotilaallisista ominaisuuksistanne.

Molotov: Myönnän kyllä, että olette taistelleet urhoollisesti. Neuvostoliitto oli heikko vuonna 1918, mutta kolme sotaa on sentään kolme sotaa. Emme voi sallia, että Suomi aina 7—8 vuoden kuluttua hyökkää kimppuumme.

Enckell: Vuonna 1918 emme hyökänneet.

Molotov: Tarkoitin Itäkarjalan sotaa.

Enckell: Olin vuonna 1918 suomalaisen valtuuskunnan puheenjohtajana Berliinin rauhanneuvotteluissa, jotka raukesivat sen johdosta, että Neuvostoliiton taholta väitettiin, ettei vuonna 1918 ollut mitään sotaa.

Paasikivi: Puhukaamme nyt sotavangeista. Omasta mielestäni katson, että vastavuoroisuusperiaatetta olisi noudatettava.

Molotov: Vastavuoroisuus voi tulla kysymykseen vain jos lopullinen rauha solmitaan, muuten ei.

Paasikivi: Mutta jos heidän joukossaan on sellaisia, jotka eivät halua palata?

Molotov: Kaikki sotavangit ja keskitysleireissä olevat hen-

kilöt on ehdottomasti palautettava. Tämä on sotalainen mukainen vaatimus.

Paasikivi: Mitä tarkoitatte sitten demobilisaatiolla?

Molotov: Tämän kysymyksen ratkaisee Suomen hallituksen käyttäytyminen. Aluksi Suomen armeija olisi vähennettävä 50 %:lla, myöhemmin rauhaaikaiseen määrävahvuuteen. Jos Suomi tarvitsee neuvostojoukkoja internoidakseen saksalaiset, emme vaadi mitään demobilisaatiota heti.

Paasikivi: Emme voi suostua tällaiseen vaatimukseen. Demobilisaatio on meidän sisäinen asiamme ja se riippuu kokonaan vapaasta tahdostamme. Ennen kuin Suomen armeija on lyöty, ei sitä voi meiltä vaatia.

Molotov: Tämä on kuitenkin vaatimuksemme. Suursodan kestäessä Suomen armeijalla pitää olla rauhanaikainen määrävahvuutensa.

Enckell: Tämän ehdon moraalinen puoli on arveluttava.

Paasikivi: Se on meitä nöyryyttävä.

Molotov: Turvallisuutemme vaatii Suomen sotaväen demobilisointia.

Paasikivi: 5. kohta koskee vahingonkorvausta. Mitä tarkoitatte sillä?

Molotov: Tarkoitamme, että Suomen on korvattava kaikki Neuvostoliitolle aiheuttamansa vahingot. Miehitäessään Neuvostoliiton alueen suomalaiset ovat aiheuttaneet Neuvostoliitolle vahinkoja.

Paasikivi: Tarkoitatteko Moskovan rauhan alueita?

Molotov myöntää tämän.

Molotov: Suomen puolelta Leningradia on pommitettu vielä puolentoista kuukautta sitten.

Paasikivi: Kiistan tämän jyrkästi. Olemme toimituttaneet tutkimuksia, jotka ovat osoittaneet, etteivät suomalaiset ole pommittaneet Leningradia.

Molotov: Me olemme myös tutkineet tätä asiaa ja tulleet

päinvastaiseen tulokseen. Joka tapauksessa suomalaiset ovat osallistuneet Leningradin saartoon, ja sitä paitsi Suomi pitää hallussaan suuren osan Itäkarjalaa.

Paasikivi: Nyt tulemme viimeiseen kohtaan, joka koskee Petsamoaa.

Molotov: Neuvostoliitto on kaksi kertaa — vuonna 1920 ja vuonna 1940 — luovuttanut Petsshengan eli Petsamon alueen Suomelle. Tätä aluetta on kuitenkin käytetty lähtökohtana hyökkäyksille Neuvostoliittoa vastaan. Neuvostoliitto pitää nyt Petsamon aluetta itselleen kuuluvana. Meillä pitää olla yhteinen raja Norjan kanssa. Myös Muurmannin radan turvallisuus on kysymyksessä. On suuri epäkohta, että Muurmannin rata on katkaistu.

Paasikivi: Teillähän on Sorokan-Arkangelin rata, ja sitä me emme ole katkaisseet.

Molotov: Se rakennettiin sodan aikana. Muurmannin pää-rata on joka tapauksessa poikki, sillä suomalaiset ovat Petroskoissa.

Molotov: Olemme valmiit kokoontumaan vielä kerran.

Ennen lähtöä Enckell lausui mm.: Me toivomme, että mahdollisen Neuvostoliiton taholta tullaan pienelle Suomelle osoittamaan jalomielisyyttä.

Toinen kokous pidettiin maaliskuun 29 p:nä 1944 kello 16—18.10 ja 20—20.35.

Paasikivi: Minulla olisi tässä vielä muutama kysymys. Ensimmäinen koskee Hankoa. Voimmeko toivoa, että Neuvostoliiton hallitus suostuisi ehdotuksemme vuokrasopimuksen purkamisesta ja Hangon kysymyksen poistamisesta päiväjärjestyksestä?

Molotov: Miten tärkeä tämä asia on Suomelle?

Paasikivi: Erittäin tärkeä.

Paasikivi: Madame Kollantay oli meille ilmoittanut, että asiasta voitaisiin keskustella, joten oletimme, että ainakin

Hangon kysymys ratkaistaisiin meille positiiviseen suuntaan.

Molotov: Emme kieltäydy keskustelemasta asiasta. Voitaisiin ajatella vuokrasopimuksen lyhentämistä 25—20 vuodeksi, mahdollisesti vieläkin lyhyemmäksi ajaksi ja myös vuokra-alueen supistamista jonkin verran.

Paasikivi: Tämä ei auttaisi meitä juuri ollenkaan.

Molotov: En ymmärrä, miksi meidän pitäisi tehdä teille myönnytyksiä. Saksa on jo hävinnyt tämän sodan, ja te olette Saksan liittolaisia. Toistan vielä kerran, että meillä on riittävästi voimia. Katsomme kuitenkin oikeudenmukaiseksi ratkaista asiat molempia maita tyydyttävällä tavalla ja haluamme sen vuoksi solmia sellaisen sopimuksen, joka ei mene määräämiämme minimivaatimuksia pitemmälle. Hanko on joka tapauksessa kysymys erikseen. Tietysti voidaan vielä kerran siitäkkin keskustella. Haluan kuitenkin ensiksi, että antaisitte vastauksen niihin välirauhanehtoihimme, jotka madame Kollantay antoi teille helmikuun 21 päivänä. Teidän asianne on arvostella maanne sotilaallista ja yleistä tilannetta. Haluamme nyt kuulla, mitä Suomen hallitus sanoo ehdoistamme.

Paasikivi: Kuten jo olen aikaisemmin sanonut, ei meillä ole sellaisia valtuuksia, emmekä voi sitoa hallitustamme. Jos Hankoa koskeva kysymys olisi järjestyksessä, helpottaisi se positiivista ratkaisua muissa kysymyksissä.

Molotov: Ette tulleet tänne saadaksenne myönnytyksiä, vaan saadaksenne interpretaatiota. Me olimme valmiit antamaan teille kaikki pyytämämme selvitykset, muttei muuta. Tämän olisi pitänyt olla selvä valtuuskunnan lähtiessä.

Molotov: Heti neuvottelujemme alussa kysyin, oliko teillä valtuuksia vain interpretaation saamista vai myös sopimuskentekoa varten.

Paasikivi: Sanoimme saapuneemme sekä saamaan selvityksiä, interpretaatioita, että esittämään omia näkökohtiani-

me, vaikkei meillä ole valtuuksia sitoa hallitustamme. Palataksemme Hangon kysymykseen: vuokrasopimuksen lyhentäminen muutamalla vuodella ei ratkaise itse kysymystä, sillä samat vaikeudet tulevat edelleenkin pysymään, hyvin suuret vaikeudet.

Molotov: Hyvä on, puhutaan tästä vielä myöhemmin. Entä 1. kohta?

Paasikivi: 1. kohta ei saa olla esteenä, jos muista kohdista päästään sopimukseen.

Enckell: Valtuutuksemme on senlaatuinen, että edustamme Suomen arvovaltaisia piirejä, ja luulisin sen seikan, miten eri kohdat tulkitaan Suomen arvovaltaisella taholla, kiinnostavan teitä. Emme siis voi lausua muuta kuin omat henkilökohtaiset mielipiteemme, joilla on kuitenkin jokin merkitys, sillä olemme molemmat kauan aikaa hoitaneet Suomen ja Venäjän välisiä suhteita. Olen pahoillani siitä, että minun pitää selostaa teille valtuuksiemme pienuutta, mutta toiselta puolen voin lisätä, että Suomen kansan ääni puhuu kauttamme, vaikkei virallinen Suomi ole vielä lausunut mitään.

Molotov: Mutta ettehän ole tulleet tänne vain yksityisinä kansalaisina.

Paasikivi: Emme kylläkään, mutta, kuten sanottu, mitään valtuuksia sitoa hallitusta meillä ei ole.

Molotov: Mutta viime istunnossa herra Paasikivi sanoi mm., että jos muissa kohdissa saavutetaan yksimielisyys, olisitte jopa valmis käymään sotaa Saksaa vastaan.

Paasikivi: Kyllä, se on henkilökohtainen mielipiteeni.

Enckell: Herra Paasikivi tulee toisin sanoen antamaan tällaisen neuvon hallitukselle.

Molotov: Herra Paasikivi oli ilmeisesti kovin sotaisella tuulella, mutta tosiasiallisesti sanoitte olevanne valmis sootaan Saksan kanssa (palaa tähän kolme kertaa).

Paasikivi: Tulen sanomaan tämän saman asian hallituksellemme.

Molotov: Kysymyshän ei ole saksalaisten vapaaehtoisesta poistumisesta, vaan heidän internoimisestaan.

Molotov: Haluatte keskustella Hangosta, mutta miks'ette halua puhua saksalaisista?

Paasikivi: Jos muut kysymykset ratkaistaan, niin tämäkin järjestyy.

Molotov: Tämä asia on siis selvä.

Paasikivi: Mitä tarkoittatte suhteiden katkaisemisella? Koskeeko se myös taloudellisia suhteita?

Molotov: Kyllä. Emme vaadi sitä, että Suomi joutuisi sotaan Saksan kanssa, mutta sotilaalliset, poliittiset ja kaupalliset suhteet on katkaistava sodan ajaksi.

Enckell: Tämä oli meille epäselvää, sillä kysymyshän myös oli Suomen puolueettomuudesta, joka ei estäisi meitä tekemästä kauppvoja sotaakäyvien valtioiden kanssa.

Molotov: Oikeastaan ei-sotaakäyvän maan asemasta Suomi tulee kyllä olemaan puolueeton maa, mutta nyt on poikkeus-tilanne. Emme voi sallia sitä, että annatte saksalaisille kaupallista tukea.

Paasikivi: Mutta saahan Ruotsi ylläpitää kaupallisia suhteita Saksaan?

Molotov: Ruotsi ei ole ollut sodassa kanssamme.

Molotov: Muistakaa, että olemme Saksan vihollisia. Saksa on nyt jo täydellisen tappion partaalla, sen päivät ovat luetut. Vientinne Saksaan ja tuontinne sieltä ei ole pääasia. Tilanne paranee kyllä, kun lopetatte sodan.

Paasikivi: Meidän täytyy saada elintarvikkeita ynnä muuta. Tähän saakka ei ole ollut mahdollista saada mitään USA:sta.

Molotov: Joka tapauksessa Suomen poistuminen sodasta aiheuttaa helpotuksen. Vaikeudet ovat vain ohimenevää laatua.

Paasikivi: Hangon kysymys on vielä ratkaisematta.

Molotov: Puhutaan ensin muista asioista.

Paasikivi: Myös Hangon kysymys koskee Suomen ja Neuvostoliiton suhteita.

Molotov: Kyllä.

Paasikivi: Ette vielä sanonut viimeistä sanaanne Hangosta.

Molotov: 2. kohta, suomalaisten joukkojen vetäytyminen 1940 vuoden rajalle. Tämähän ei ole mikään uusi kysymys, sama kysymys oli esillä maaliskuussa 1940.

Paasikivi: Eikö vetäytymistä voisi lykätä?

Molotov: Ei mitään lykkäystä. Mikäli kaikki välirauhansopimuksen ehdot täytetään heti, muuttuu se ilman muuta lopulliseksi rauhansopimukseksi, jos Suomen hallitus niin tahtoo.

Paasikivi: Te olette sanonut, ettei Moskovan rauhan rajoja voida muuttaa.

Molotov: Ei missään tapauksessa.

Paasikivi: Eikö olisi mahdollista siirtää raja niin, että Saimaan kanava, Viipuri ja pieni osa Laatokan Karjalaa jäisi meille?

Molotov: Kukaan Neuvostoliitossa ei ymmärtäisi, että Suomi sodan jälkeen saisi paremman rajan kuin vuonna 1940. Luuletteko, ettei meillä ole riittävästi voimaa turvata rajamme? Olisi mieletöntä, jos Suomi sodallaan pakottaisi Neuvostoliiton muuttamaan rajojaan.

Enckell: Kysymystä ei saa käsittää tällä tavalla.

Molotov: Neuvostoliitolla on kyllä voimia saattaakseen voimaan mitä ehtoja tahansa.

Paasikivi: Kysymys on tässä Viipurista, Saimaan kanavasta ja vain pienestä osasta Laatokan Karjalaa.

Molotov: Se merkitsee rauhansopimuksen muuttamista.

Paasikivi: Mielestäni tämä kysymys voitaisiin ratkaista käytännöllisesti.

Molotov: Meillä naurettaisiin, jos Suomi tosiaan voisi pakottaa meidät hyväksymään uusia rajoja. Sotamme pää-tarkoitus on palauttaa vanhat rajamme. Saksa ei ole kä-

sittänyt tätä, mutta tämän jälkeen se tulee muistamaan sen monta vuotta. Neuvostoliiton rajoista ei tehdä kauppoja. Emme milloinkaan ole salanneet sitä teiltä. Emme voi sille mitään, jollette hyväksy kantaamme. Se on minimivaati-muksemme.

Enckell: Moskovan rauhan raja oli vain vähän toista vuotta vanha, kun tämä sota alkoi.

Molotov: Jos luulitte voivanne sodan kautta muuttaa rajojamme, niin tämä ei ollut ainoastaan harhaluulo, vaan myös rikos.

Paasikivi: Hanko?

Molotov: Ensin muut kysymykset.

Paasikivi: 3. kohta koskee sotavankeja ja muita henkilöitä.

Molotov: Kaikki, jotka on pakolla otettu, on palautettava. Emme tarvitse niitä, jotka ovat vapaaehtoisesti tulleet teille.

Paasikivi: Seuraava kohta koskee demobilisaatiota.

Molotov: Se on luonnollinen seuraus sodan lopettamisesta.

Molotov: Kun te kerran olette tehneet rauhan, niin ette tarvitse muuta kuin rauhanaikaisen armeijan.

Paasikivi: Tulemme nyt 5. kohtaan, vahingonkorvaukseen, mikä on meille erinomaisen tärkeä.

Molotov: Maamme on sodan johdosta hävitetty niin perusteellisesti, ettei se tule toimeen ilman korvausta. Emme vaadi rahakorvausta, vaan ainoastaan luonnossa.

Paasikivi: Olemme rakentaneet paljon Karjalassa.

Molotov: Meillä ei ole tietoja siitä. Emme vaadi teiltä rahaa, vaan kaikki on maksettava in natura.

Enckell: Viipurissa on rakennettu hyvin paljon.

Molotov: Sitä parempi, mutta valitettavasti en tunne lähemmin näitä asioita. Korvaus on maksettava 4–5 vuoden sisässä.

Enckell: En tahdo kiistää Neuvostoliiton kärsimää vahinkoa. Mutta Suomen hävitys on suhteellisesti paljon suu-rempi.

Molotov: Me emme hyökänneet Suomen kimppuun. Miksi aloititte sodan?

Paasikivi: Käsitykseni mukaan suurvallalla ei ole oikeutta väkivalloin ottaa pieneltä valtiolta mitään.

Molotov: Kaikki voidaan järjestää sopimustietä. Saksan liittolaisina olette aiheuttaneet Leningradin kaupungille suunnattomia kärsimyksiä, sellaisia, joita maailmanhistoria ei muualla tunne.

Paasikivi: Päävaikeutemme oli joka tapauksessa silloin (1939) Hanko.

Molotov: Ei, vaan Karjalan kannas, jossa olimme valmiit huomattaviinkin myönnytyksiin. Siitä on keskusteltu monta monituista kertaa. Vuonna 1938 lähetimme herra Steinin Helsinkiin neuvottelemaan kanssanne, vuonna 1939 neuvoteltiin sinne tänne, eikä mitään tulosta saatu aikaan. Tiesimme jo silloin, että suursota oli tulossa.

Enckell: Suomen kansa ei tunne mitään vihamielisyyttä Neuvostoliittoa kohtaan.

Dekanosov: Kolme sotaa on riittävä todistus, että vihasitte meitä.

Molotov: Miksette halunneet sopimustietä järjestää näitä asioita vuonna 1939?

Enckell: Herra Paasikivi enempää kuin minäkään ei ole hyväksynyt silloisen hallituksemme menettelytapoja.

Molotov: Te olette molemmat lähellä Suomen hallitusta, teidän olisi pitänyt ymmärtää nämä asiat. Me koetimme kaikin keinoin saada asiat järjestymään sopimustietä.

Molotov: Kun Hitler hyökkäsi Neuvostoliiton kimppuun, piditte sitä loistavana tilaisuutena yhtyä leikkiin ja mennä Vienanmerelle, jopa Uraliin saakka. Hallussanne on nyt Petroskoi ja Itäkarjala, tämä on sietämätön tila.

Molotov: Taisitte luottaa liikaa Hitler-Saksaan.

Paasikivi: Oli suomalaisia, jotka toivoivat, että osa Karjalaa kuuluisi Suomeen.

Molotov: Myös Sorokka ja Arkangeli?

Enckell: Pyrkimykset yhdistää kaikki suomalaiset ovat lähtöisin jo 16. vuosisadalta, jolloin siitä käytiin neuvotteluja Novgorodin ja Moskovan kanssa. Kansojen itsemääräämisoikeuden perusteella itäkarjalaiset pyrkivät liittymään Suomeen.

Molotov: Jos kaikki meidän naapurimme olisivat yhtä naiveja, ei meitä olisi enää olemassakaan.

Paasikivi: Edellisessä kokouksessa hämmästyin suuresti aikomustanne ottaa meiltä koko Petsamon alue ilman kompensatiota.

Molotov: Kysymys olisi voitu ratkaista toisin, ellei sotaa olisi ollut. Kaksi eri kertaa annoimme teille Petsamon alueen mutta te päästitte sinne pahimmat vihollisemme, jotka vieläkin ovat siellä ja uhkaavat Muurmanskia.

Ehdotan nyt parin tunnin taukoa. Voisimme jälleen koontua kello 20, sitten kun olemme neuvotelleet hallituksemme kanssa.

Tauon jälkeen:

Molotov: Te tunnette ehtomme, kun me sen sijaan emme tunne vastaustanne, 1. kysymys. Hallituksemme on valmis tekemään teille myönnytyksen sikäli, että suhdekatko ja internoiminen tapahtuvat joko niin kuin alussa ilmoitimme, tai niin että te katkaisette suhteenne Saksaan ja karkotatte saksalaiset joukot ja laivat Suomesta viimeistään huhtikuun loppuun mennessä. Miten suhtaudutte siihen?

Paasikivi: Emme voi lausua vielä mitään, mutta aika tuntuu olevan liian lyhyt.

Molotov: Molemmissa tapauksissa Neuvostoliitto on valmis joukoillaan avustamaan teitä. Samoin kuin Suomi tahdomme mekin lopettaa sodan mahdollisimman pian.

Molotov: Suomalaisten joukkojen vetäytyminen vuoden 1940 rajalle on myös suoritettava huhtikuun loppuun mennessä.

Molotov: 3. kohta jää ennalleen sillä lisäyksellä, että jos lopullinen rauha solmitaan, tapahtuu molemminpuolinen vaihto. Sitten 4. kohta – demobilisaatio: 50 % toukokuun kuluessa, loput kesä-heinäkuun kuluessa, jolloin rauhanaikainen määrävahvuus, niin kauan kuin suursota kestää. Voimme poistaa tämän kohdan varsinaisesta rauhansopimuksesta ja sopia siitä erikseen. 5. kohta – vahingonkorvauksesta emme voi luopua. Suomen meille aiheuttamat vahingot olemme arvioineet 1 miljardiksi 200 miljoonaksi USA-dollariksi, mistä kuitenkin vaadimme vain puolet eli 600 miljoonaa USA-dollaria viiden vuoden kuluessa tavaroina.

Paasikivi: Sehän on aivan hirvittävä määrä.

Molotov: 6. kohta – Petsamon alue palautetaan Neuvostoliitolle sellaisena kuin se oli vuoden 1920 sopimuksessa. 7. kohta on uusi. Se koskee Hankoa. Jos Suomi hyväksyy kaikki muut kohdat, niin Neuvostoliitto katsoo voivansa luopua vaatimuksistaan Hangon suhteen ilman kompensatiota. (Molotov luovuttaa Paasikivelle ja Enckellille uudet ehdot kahtena kappaleena.)

Molotov: Meidän täytyy saada nyt pian Suomen hallituksen vastaus.

Enckell: Miten korvauksen suorittamiseen käytettävien tavaroiden arviointi tapahtuu?

Molotov: Käyvän arvon mukaan.

Enckell: Siinä tapauksessa että neuvostojoukot auttavat meitä internoimaan tai karkottamaan saksalaiset, tulevatko ne sitten poistumaan Suomesta? Kysyn tätä järjestyksen vuoksi.

Molotov (nauraa): Tietysti.

Enckell: Suurella tyydytyksellä toteamme, että Neuvostoliiton hallitus on saatuaan meiltä erinäisiä selvityksiä katsonut voivansa lieventää alkuperäisiä ehtojaan. Olen varma siitä, että keskustelujemme jälkeen olette tulleet vakuuttuneiksi siitä, miten kipeästi Moskovan rauhansopimus, eten-

kin mitä tulee uusiin rajoihimme, on koskenut Suomen kansaan.

Molotov: Omasta puolestani haluan antaa teille hyvän neuvon: älkää viivyttäkö ratkaisua. Viivytyksestä ei tule mitään hyvää.